

tem, także poprzez powszechnie znane jego autentyczne zaangażowanie, zwłaszcza praktyczne w formację duchową (m.in. rekolekcje i inne ćwiczenia duchowe).

Wydaje się, że praca Thomas Dubay jest ważnym i godnym odnotowania osiągnięciem teologicznym chyba nie tylko na rynku amerykańskim. Popularność tego dzieła daleko przekroczyła już granice polityczne i świadczy o tym, iż trafił on znakomicie w zainteresowania oraz oczekiwania szerokiego grona czytelników zainteresowanych zagadnieniami teologicznymi. Trzeba jednocześnie przyznać, iż grono to wzrasta ilościowo oraz jakościowo.

Ks. Andrzej F. Dziuba

Jerzy Andrzej Wojtczak, Średniowieczne życiorysy bł. Kingi i bł. Salomei. Warszawa 1999, ss. 233.

Odpowiedzialne i zarazem ciągle twórcze oraz ponawiane sięganie do historii i przeszłości jest i pozostanie na zawsze ważnym czy wręcz jednym z podstawowych i niepowtarzalnych znaków szeroko pojętej świadomości faktu osobowego oraz także wspólnotowego ograniczenia naszego istnienia, które nie powinno nigdy być wyłączone z specyficznej ludzkiej rzeczywistości określonego czasu i miejsca oraz całej przestrzeni ich realizacji. Ważnym jest jednak realne a zarazem i osobowe uświadomienie sobie tego obiektywnego, spełnianego w każdym człowieku faktu oraz wyciągnięcie z niego bardzo jednoznacznych wniosków praktycznych i życiowych, o których niestety często się zapomina, albo nie chce się ich dostrzegać.

Przeszłość, a więc to co już bezpowrotnie minęło, pozostanie jednak mimo wszystko na zawsze szczególnie frapującym oraz interesującym, ale i z drugiej strony jednocześnie niestety zamkniętym już ostatecznie wycinkiem określonego ludzkiego czasu, tak w wyrazie osobowym jak i często społecznym oraz wspólnotowym. To niestety niedostępna już dziś twórcza przeszłość, którą można tylko badać, analizować czy oceniać, a nie można jej już zmienić czy na nowo kształtować i tworzyć. Oczywiście, ten pierwszy, tj. osobowy i ważny jej element ma zwłaszcza swe konkretne i liczne ograniczenia, choćby fizyczne (np. cierpienie, śmierć), ale nie można go jednak pomijać czy negować, zwłaszcza w twórczej funkcji kształtowania całości kształtu wielorakich rzeczywistości ziemskich.

Prezentowaną książkę znanego i cenionego profesora filologii klasycznej Uniwersytetu Warszawskiego otwierają uwagi wstępne (s. 1-9) oraz interesujące określenie metodyki prowadzonych badań naukowych (s. 9-13). Autor podaje tu fundamentalne i bardzo istotne informacje, które są podstawowym i niezbędnym wprowadzeniem metodologicznym oraz formalnym w zaproponowane przekłady tekstów łacińskich życiorysów polskich błogosławionych, tj. bł. Kingi i bł. Salomei. Szkoda tylko, iż są one tak bardzo syntetyczne, wręcz skrótowe i minimalne, zwłaszcza wobec twórczych oczekiwań naukowych szerszego grona licznych czytelników, posiadających niestety niezbyt szeroką wiedzę fachową w tym zakresie, ale jednocześnie twórczo otwartych ku bogactwu polskiej hagiografii średniowiecznej. Sytuację tę może w pewnym sensie usprawiedliwiać być może fakt skoncentrowania się na elementach języka a nie na wartościach literackich życiorysów.

Przywołanie przez autora stosunkowo licznych odniesień bibliograficznych (tak w tekście jak i w przypisach) dotyczących prac hagiograficznych pozwala bardzo łatwo zauważyć, iż badania prof. dr. hab. Jerzego A. Wojtczaka mieszczą się w szeroko pojętym spektrum tego typu naukowych studiów i specjalistycznych prac badawczych. Szkoda jednak, że w materiale bibliograficznym nie przywołano np. pracy: „Nasi Święci. Polski słownik hagiograficzny”. Praca zbiorowa pod redakcją Aleksandry Witkowskiej OSU (Księgarnia Św. Wojciecha. Poznań 1995 ss. 647). Jest ona ważnym, kolejnym i niezwykle twórczym etapem, po „Hagiografii polskiej” wydanej staraniem o. prof. R. Gustawa z KUL-u (1971-1972), prac polskich uczonych w tej problematyce.

Z kolei podano interesujące i jakże ważne dla tego typu opracowań m.in. obszerne studium części przymiotników i czasowników, najpierw oddzielnie w żywocie bł. Kingi (s. 14-85) a następnie bł. Salomei (s. 86-119). W propozycji prof. J. A. Wojtczaka jest to wręcz drobiazgowa i niezwykle precyzyjna analiza, może nawet czasem mało zrozumiała dla przeciętnego czytelnika życiorysów świętych (laika w tej materii), ale ostatecznie ukazująca niezwykle bogactwo a także różnorodność filologiczną prezentowanych tekstów łacińskich anonimowych polskich autorów. Stawiając pewne oczekiwania należy tu jednak mieć na względzie fakt, iż ostatecznie prezentowana rozprawa jest przede wszystkim klasycznym i typowym tego typu studium naukowym w zakresie podejmowanej problematyki hagiograficznej.

Kolejnym elementem formalnym dzieła prof. J. A. Wojtczaka jest prezentacja rezultatu badań wybranych elementów języka i stylu średniowiecznych życiorysów (s. 120-124). To interesująca próba szerszego omówienia oraz zarazem dość schematycznego podsumowania przeprowadzonych badań oraz wyakcentowania osiągniętych wyników. Szkoda, iż znów wszystko to zostało przedstawione tak syntetycznie i w formie tak zwartej.

Z kolei opublikowano zasadniczy korpus omawianego studium, a jednocześnie fundamentalny i zarazem badawczy przedmiot rozprawy tj. przekład z języka łacińskiego tekstów dotyczących „curriculum vitae”. Jakże ważne to materiały o bł. Kingie (s. 125-204) i bł. Salomei (s. 205-232) m.in. w obrazie oraz randze ich jako przedstawicielek polskich rodów królewskich, a także wobec faktu wyniesienia obu na ołtarze. Tu, jak się wydaje, autor miał ostateczną oraz pełną szansę głębokiego oraz twórczego zaprezentowania swych predyspozycji filologicznych oraz językowych, a także ich praktycznego zastosowania w rozeznaniu historii rozwoju oraz dróg języka łacińskiego swego czasu. Sam zaznacza brakujące teksty (por. s. 130, 132, 135, 136, 138, 152) a także trudne interpretacyjnie miejsca (por. s. 124, 130).

Z pewnością w prezentownym studium prof. J. A. Wojtczaka, zwłaszcza w odniesieniu do przekładów adresowanych do szerokiego i oczekiwanego grona czytelników, jawi się szczególnie interesująca propozycja przybliżenia jakże ważnych i twórczych tekstów hagiograficznych, odnoszących się do słynnych polskich błogosławionych niewiast, z początków naszej państwowości oraz chrześcijaństwa. Oczywiście, obecnie zwłaszcza szczególnie interesujące jest opracowanie-przekład życiorysu bł. Kingi, która została w czerwcu 1999 r. uroczystie kanonizowana w Starym Sączu przez papieża Jana Pawła II.

Cenne i niezwykle ciekawe są uwagi merytoryczne autora po poszczególnych zestawieniach części mowy, które pozwalają pełniej dostrzec specyfikę zastosowanie określonego słownictwa i doboru terminologii, tak w kontekście okresu klasycz-

nego jak i późniejszego rozwoju języka łacińskiego. Zabrakło jednak tych uwag po informacjach odnoszących się do czasowników występujących w życiorysie bł. Salomei (por. s. 119). Można jednak sądzić, iż faktycznie znalazły się one, choć nie wyróżnione ostatecznie graficznie, w części wstępnej tekstu poświęconego omówieniu rezultatów badawczych (por. s. 120). Podobnie wątpliwości budzi np. brak konsekwencji w odnotowywaniu inicjałów imion niektórych autorów prac naukowych przywoływanych w notach wprowadzających (por. np. s. 8, 10).

Szczególnie ważne i zarazem interesujące są uwagi autora dotyczące odniesień prezentowanych łacińskich tekstów hagiograficznych do klasyki łacińskiej, to ostatecznie określenie jest zresztą terminem dość wieloznacznym i a dla wielu także wręcz dyskusyjnym, zwłaszcza, gdy feruje się daleko idące opinie, szczególnie negatywne o późniejszym języku łacińskim. Ostatecznie przeprowadzone badania wskazują jednak na szczególny i godny uwagi poziom twórczy omawianych tekstów hagiograficznych, prezentujących życiorysy bł. Kingi i bł. Salomei, właśnie zwłaszcza w kontekście klasyki - podkreśla Prof J. A. Wojtczak.

Całkowicie należy się zgodzić ze stwierdzeniem autora, iż ważnym jest także widzenie prezentowanych życiorysów obu błogosławionych w kontekście szeroko pojętej cywilizacji i kultury nowej, tj. polskiej społeczności narodowej, co dopiero wchodzącej i uznanej we wspólnocie europejskiej. Teksty te są jednym z ważnych, mało dotąd cenionych elementów przybliżenia Polakom i innym świadomości rodzącej się państwowości polskiej, m.in. w obrazie obecności językowej i kulturowej w ówczesnej Europie.

Życiorysy obu polskich błogosławionych mogą być także cennymi informatorami historycznymi dla poznania swojej epoki. Odnotowano w nich bowiem wiele informacji ogólnych, które odnoszą się do dziejów Polski, a nawet szerzej do dziejów ówczesnej Europy. Zatem jest to także cenne przybliżenie szerszemu gronu czytelników szczegółowych, źródłowych materiałów historycznych. Oczywiście, jest tutaj bezpośrednią zasługą tłumacza, iż stają się one obecnie szerzej dostępne. Na ich przykładzie można także rozpoznać pewne elementy ówczesnej świadomości hagiograficznej w Polsce.

Nie można pominąć także wielu interesujących informacji z zakresu szeroko pojętej kultury, obyczajowości, spraw społecznych czy nawet ekonomicznych, które znalazły się w kontekście życiorysów. Są one wyraźnie osadzone w szerokich realiach życia konkretnych osób, w obrazie ich uwarunkowań czy zależności. Dzięki temu tak Kinga jak i Salomea jawią się w takim kontekście bardziej zrozumiałymi oraz pełnymi w kolejach ich życia i działalności.

Ks. Andrzej F. Dziuba

B. J. Groeschel, J. Monti, In the Presence of our Lord. The history, theology and psychology of Eucharistic devotion. Our Sunday Visitor Publishing Division, Huntington 1997, ss. 335.

Spełnianie kultu jest jednym z zadań, co więcej przywilejów pielgrzymującego w czasie ludu Bożego Nowego Przymierza. Kościół sam w sobie jest także znakiem oddania czci Bogu ale i z drugiej strony wyrazem ludzkiej świadomości odniesienia